

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Кафедра геодезії, картографії і кадастру

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ М.І. Мальований

“ _____ ” _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь: _____ **бакалавр** _____

(назва освітнього ступеня)

Спеціальність _____ **193 «Геодезія та землеустрій»** _____

(шифр і назва спеціальності)

Факультет _____ **“Лісове і садово-паркове господарство”** _____

(назва факультету)

УМАНЬ – 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія земельних відносин в Україні» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій». – Умань: Уманський НУС, 2019. – 13 с.

Розробники: Удовенко І.О., доцент, кандидат екон. наук, доцент

_____ Удовенко І.О.
(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри геодезії, картографії і кадастру

Протокол від «__» _____ 2019 року № 1

Завідувач кафедри _____ (Ю.О. Кисельов)
(підпис) (ініціали, прізвище)

«__» _____ 2019 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету лісового і садово-паркового господарства

Протокол від « » 2019 року № 1

Голова _____ (М.В. Шемякін)
(підпис) (ініціали, прізвище)

«__» _____ 2019 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,3	Галузь знань <u>19 "Архітектура та будівництво"</u>	За вибором	
Модулів – 1	Спеціальність <u>193 "Геодезія та землеустрій"</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		7-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Освітній ступінь <u>бакалавр</u>	Лекції	
		16 год.	-год.
		Практичні, Семінарські	
		14 год.	- год.
		Лабораторні	
		-год.	-год.
		Самостійна робота	
		90 год.	-год.
		Індивідуальні завдання: год.	
Вид контролю:			
Залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить, %:
для денної форми навчання – 25/75

Мета дисципліни та її місце в навчальному процесі

Метою викладання навчальної дисципліни є надання знань з основ землеустрою та земельних відносин на всіх етапах розвитку суспільства. Земля, яка була та залишається засобом для існування людей і джерелом суспільного багатства. Історичні закономірності вивчаються студентами шляхом ознайомлення з конкретними фактами, подіями, заходами та документами, які характеризують на кожному історичному етапі форми володіння та користування землею, форми і види землеустрою та їх фактичне здійснення, господарськими та політичними результатами.

Вивчення історії земельних відносин та землеустрою дає можливість з найбільшою науковою обґрунтованістю та повнотою зрозуміти суть земельного влаштування як явища суспільного життя. Земельні відносини та землевпорядкування кожної держави історично розвиваються та змінюються разом з розвитком виробничих сил суспільства. Кожному суспільному способу виробництва відповідає своя основна форма земельної власності та свій тип земельних відносин та земельного влаштування.

Під час вивчення дисципліни слід звертати особливу увагу на наукове обґрунтування та повноту розуміння суті земельних відносин як системи здійснення заходів щодо організації землі як засобу виробництва на всіх етапах розвитку суспільства у різних історичних умовах. . . Історія земельних відносин та землевпорядкування служить необхідною науковою передумовою для тих дисциплін, які озброюють техніка-землевпорядника спеціальними знаннями.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- суть земельних відносин та землевпорядкування історичних епох;
- закономірності організації землі як засобу виробництва;
- раціональне використання та охорону земель, для рівноправного розвитку всіх форм господарювання.

Студенти повинні **уміти:**

- аналізувати історичні закономірності фактів, дій та документів на кожному історичному етапі змін форм володіння та користування землею;
- характеризувати форми, принципи та види землеустрою та їх фактичне здійснення;
- науково обґрунтувати суть земельного влаштування як явища суспільного життя;
- аналізувати закономірності організації земель як засобу виробництва.
- застосовувати здобуті знання в навчанні та виробничій діяльності.

Навчальні цілі.

Згідно Стандарту вищої освіти України (першого) бакалаврського рівня

вищої освіти за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій» дисципліна забезпечує набуттям студентом:

інтегральної компетентності:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у галузі геодезії та землеустрою або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів відповідної науки і характеризується комплексністю і невизначеністю умов;

загальної компетентності:

- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- знання та розуміння області геодезії та землеустрою;
- здатність спілкуватися рідною мовою як усно так і письмово;
- здатність використання інформаційних технологій;
- здатність вчитися і бути сучасно освіченим, усвідомлювати можливість навчання впродовж життя;
- прагнення до збереження природного навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку суспільства;

спеціалізованих (фахових) компетентностей:

- здатність показувати базові знання із суміжних дисциплін - фізики, екології, математики, інформаційних технологій, права, економіки тощо), вміння використовувати їх теорії, принципи та технічні підходи;
- здатність використовувати знання з загальних інженерних наук у навчанні та професійній діяльності, вміння використовувати їх теорії, принципи та технічні підходи;
- здатність виконувати професійні обов'язки в галузі геодезії і землеустрою;
- здатність вибирати методи, засоби та обладнання з метою здійснення професійної діяльності в галузі геодезії і землеустрою;
- здатність вміти використовувати сучасне геодезичне, навігаційне, геоінформаційне та фотограмметричне програмне забезпечення та обладнання;
- здатність самостійно збирати, обробляти, моделювати та аналізувати геопросторові дані у польових та камеральних умовах;
- здатність розробляти проекти і програми, організовувати та планувати польові роботи, готувати технічні звіти та оформлювати результати польових, камеральних та дистанційних досліджень в геодезії та землеустрої.

Історія земельних відносин в Україні, як одна із профілюючих вибіркової дисциплін з підготовки фахівців геодезії та землеустрою спирається на здобуті знання з дисциплін: землеустрій, землевпорядне проектування, земельний кадастр, геодезія, основи геодезичних робіт, меліорація земель тощо.

Навчальна дисципліна «Історія земельних відносин в Україні» в свою чергу тісно взаємопов'язана з профільними дисциплінами: кадастр населених пунктів, еколого-ландшафтне планування, геологія і геоморфологія, картографія, моніторинг земель тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Тема 1. Теоретичні та наукові основи земельних відносин

Роль землі як засобу виробництва та об'єкта соціально-економічних зв'язків. Поняття земельних відносин і землевпорядкування. Закономірності розвитку земельних відносин. Роль землевпорядкування в регулюванні земельних відносин і здійснення землеустрою. Власність на землю. Етика земельних відносин і стабільність суспільства.

Тема 2. Започаткування права власності на землю

Зародження і розвиток земельних відносин і землевпорядкування. Форми регулювання земельних відносин і засоби виміру та вивчення земель у країнах стародавнього світу. Започаткування права власності на землю.

Тема 3. Земельні відносини і землевпорядкування в період існування кріпосного права

Зародження і розвиток земельних відносин у Київській Русі. Формування кріпосницьких земельних відносин. Розвиток кріпосницьких земельних відносин та їх регулювання в XVII – XVIII ст. Земельні перетворення Петра I. Генеральне і спеціальне межування

Тема 4. Земельні відносини і землевпорядкування за капіталізму

Розвиток капіталістичних відносин та руйнування кріпацтва. Основні положення Селянської реформи 1861 року. Переселення селян у пореформений період. Особливості земельних відносин регіону.

Тема 5. Формування земельних відносин і розвиток землеустрою до Жовтневого перевороту 1917 року.

Економічний розвиток України в кінці XIX на початку XX сторіччя та боротьба селян за землю в період буржуазно-демократичної революції. Реформування земельних відносин і землеустрою в період 1905-1912 рр. Столипінська аграрна реформа. Землеустрій та організація переселення селян у період Столипінської реакції. Причини провалу Столипінської аграрної політики.

Тема 6. Особливості земельних відносин після революційних подій на початку століття

Суть Декрету про землю та його реалізація. Зрівняльний розподіл земель. Положення про соціалістичне землевпорядкування. Земельні відносини в роки

громадянської війни.

Тема 7. Земельні відносини і землеустрій у радянській Україні

Розвиток земельних відносин у зв'язку з переходом до нової економічної політики. Земельний Кодекс 1922 року, основні положення, суть та значення. Землевпорядкування в період Нової економічної політики (НЕП) та індустріалізації країни. Землеустрій до двору.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Тема 8. Земельні відносини і землевпорядкування в період колективізації сільського господарства.

Здійснення суцільної колективізації. Організація колгоспів і роль землеустрою у їх утворенні. Репресії селян. Зміцнення і розвиток колгоспного землекористування. Форми і методи землевпорядкування в умовах суцільної колективізації. Землеустрій території МТС.

.Утворення радгоспів. Голодомор. Поглиблене землевпорядкування (1932-1933 рр.).

Тема 9. Земельні відносини і землевпорядкування в передвоєнний та післявоєнний періоди.

Проведення суцільного міжгосподарського землеустрою. Землевпорядні роботи в 1937- 1941 рр. Земельні відносини на Закарпатті, Галичині та Буковині. Земельні відносини в роки Другої світової війни(1939-1945 рр.). Земельні відносини та землеустрій у роки Відбудови(1946- 1952 рр.).

Тема 10. Удосконалення земельних відносин і землевпорядкування

Основні риси земельних відносин періоду розвинутого соціалізму. «Основи земельного законодавства СРСР» та його вплив на удосконалення земельних відносин. Розвиток робіт з поліпшення земель у зв'язку з реалізацією Продовольчої програми.

Тема 11. Земельні відносини і землеустрій у Незалежній Україні

Земельні відносини в період перебудови. Земельна реформа та її основні положення. Земельний Кодекс України(1990 р.), його удосконалення і вплив на формування земельних відносин. Концепція і організаційне забезпечення земельної реформи. Здійснення землеустрою у період земельної реформи та його особливості. Роль держави в регулюванні земельних відносин.

Тема 12. Земельні відносини і землеустрій в Україні у період на сучасному етапі

Основні положення Земельного Кодексу (2001 р.), його вплив на удосконалення земельних відносин. Перерозподіл земель, роздержавлення, паювання земель, створення нових форм господарювання. Закони України «Про земельний кадастр», «Про оренду», «Про землеустрій», «Про охорону

земель», «Про ринок земель» та інші. Землеустрій як механізм формування оновлених земельних відносин. Зміни у земельному законодавстві. Сучасні проблеми і напрями регулювання земельних відносин і перетворень. Створення земельних банків.

Тема 13. Земельні відносини у зарубіжних країнах

Аграрна реформа у країнах ближнього зарубіжжя, організація, основні положення та зміни форм власності. Регулювання земельних відносин в європейських країнах. Особливості управління земельними ресурсами та їх збереження. Досвід розвитку ринку сільськогосподарських земель.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд.	с.р.		л	п	інд.	с.р.
Змістовий модуль 1										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Теоретичні та наукові основи земельних відносин	8	1	1		6					
Тема 2. Започаткування права власності на землю	8	1	1		6					
Тема 3. Земельні відносини і землевпорядкування в період існування кріпосного права.	8	1	1		6					
Тема 4. Земельні відносини і землевпорядкування за капіталізму	8	1	1		6					
Тема 5. Формування земельних відносин і до Жовтневого перевороту 1917 року.	10	1	1		8					
Тема 6. Особливості земельних відносин після революційних подій початку ХХ століття.	9	2	1		6					
Тема 7. Земельні відносини і землеустрій у радянській Україні.	11	1	2		8					
Разом за змістовим модулем 1	62	8	8		46					
Змістовий модуль 2.										
Тема 8. Земельні відносини і землевпорядкування в період колективізації сільського господарства.	10	2	1		7					
Тема 9. Земельні відносини і землевпорядкування в передвоєнний та післявоєнний періоди.	9	1	1		7					
Тема 10. Удосконалення земельних відносин землевпорядкування .	10	1	1		8					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 11. Земельні відносини і землеустрій у Незалежній Україні	10	1	1		8					
Тема 12. Земельні відносини і землеустрій України на сучасному етапі	10	2	1		7					
Тема 13. Земельні відносини у зарубіжних країнах	9	1	1		7					
Разом за змістовим модулем 2.	58	8	6		44					
Всього годин	120	16	14		90					

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	Закономірності розвитку земельних відносин.	2
2	Форми регулювання земельних відносин і засоби виміру та вивчення земель у країнах стародавнього світу	2
3	Особливості земельних відносин регіону.	2
4	Розвиток капіталізму в сільському господарстві після революції 1905 року.	2
5	Земельні відносини в роки громадянської війни.	2
6	Земельні відносини в роки другої світової війни у Закарпатті, Галичині та Буковині.	2
7	Розвиток робіт по поліпшенню організації використання земель у зв'язку з реалізацією Продовольчої програми.	2
Разом		14

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні терміни у землевпорядкуванні і земельних відносинах	6
2	Етапи земельної реформи в історії України	6
3	Аналіз сучасного стану земельних відносин у регіоні	6
4	Земельні відносини у Рівненській області	6
5	Аграрна реформа у країнах ближнього зарубіжжя	6
6	Регулювання земельних відносин в європейських країнах	6
7	Концепція і організаційне забезпечення земельної реформи.	6

8	Перерозподіл земель ,роздержавлення,паювання земель, створення нових форм господарювання.	6
9	Особливості управління земельними ресурсами в зарубіжних країнах	8
10	Регулювання земельних відносин в європейських країнах	8
11	Земельний Кодекс України(1990 р.), його вплив на формування земельних відносин в Україні	6
12	Поглиблене зєлевпорядкування(1932-1933 рр.). Голодомор (1930-1933 рр.)	8
13	Основні положення,суть та значення Земельного Кодексу 1922 року.	6
14	Земельні перетворення Петра 1. Генеральне і спеціальне межування	6
Разом		90

Самостійна робота студентів є важливим елементом успішного засвоєння матеріалу дисципліни. Основне в цієї роботі полягає в самостійної праці студентів з вітчизняною та закордонною літературою, ресурсів Інтернет, нормативними актами щодо сфері використання матеріально технічної бази.

Самостійна робота являється інструментом опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Основними видами самостійної роботи, запропонованої студентам є:

- Обов'язкове вивчення або закріплення матеріалу, отриманого під час лекцій.
- Опрацювання інформації з літератури, рекомендованої до вивчення.
- Систематизування та вивчення отриманої інформації.
- Підготовка до практичних (семінарських) занять, дискусій, роботи, у групах, опитування, тестування.
- Контрольна перевірка кожним студентом-слухачем якості особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.
- Підготовка матеріалу до практичного заняття у вигляді тез, доповідей, рефератів.

11. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні, аналітичний, індуктивний, дедуктивний, індуктивно-дедуктивний, дедуктивно-індуктивний, робота з підручниками, самостійне розв'язування задач, первинне засвоєння навчального матеріалу, формування знань, формування умінь і навичок, застосування знань, узагальнення, закріплення, перевірка, стимулювання і мотивації, організації і здійснення навчальних дій, контроль та самоконтроль.

12. Методи оцінювання знань

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в за допомогою оцінки правильності та якості виконання поставлених завдань.

Контроль самостійної роботи проводиться шляхом перевірки звітів з самостійної роботи та захисту розглянутих в них питань.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях та консультаціях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за наступними критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Підсумковий контроль знань відбувається на заліку в усній формі.

До заліку не допускається студент, який набрав менше, ніж 42 балів за навчальну роботу протягом семестру, не виконав і не відвідував без поважних причин більшу частину занять.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	100
14	14	14	15	14	14	15	

14 Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

Під час вивчення дисципліни «Історія земельних відносин в Україні» у навчальному процесі застосовуються такі методи навчання: розповідь, бесіда, лекція, пояснення, демонстрація, ілюстрація, навчальна дискусія, диспут, самостійне виконання практичних завдань, розв'язування задач, виконання вправ, екскурсії.

15. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України.- К.,Урожай, 1997.-32 с.
2. Земельний Кодекс України. - К., 2001.
3. Земельні відносини на Україні. Законодавчі акти і нормативні документи. Держкомзем України. - К., Урожай, 1998. - 816 с.
4. Хлыстун В.М., Пальчиков Ф.И. Земельные отношения и землеустройство. - М.,Колос, 1984. - 287 с.
5. Третяк А.М. Історія земельних відносин і землеустрою в Україні.- К.,Аграрна наука, 2002.-300 с.
6. Гощинський В.М. Історія земельних відносин. Конспект лекцій. НМЦ,1999.
7. Новаковський Л.Я., Олещенко М.А. Соціально-економічні проблеми сучасного землекористування.-К.,Урожай, 2009.-267 с.
8. Закон України: Про землеустрій., 2003.
9. Третяк А.М. Класифікатор земель за цільовим призначенням України.-К., 2000.
- 10.Третяк А.М. Класифікатор обмежувальних обтяжень права власності на землю.-К., 2000.
- 11.Третяк А.М. Класифікатор обмежень прав при використанні земельних ділянок.-К.,2000.
- 12.Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація земель в Україні.-К., 1998.-224 с.
- 13.Камлик М.І. Збірник нормативних актів. Право власності на землю та його захист.-К., Атіка-2002.

16. Інформаційні ресурси

1. URL://www.zemvisnuk.com.ua/
2. URL://www.zemres.rv.ua/
3. URL://minagro.gov.ua/uk/
4. [URL://zemres.com/](http://zemres.com/)
5. URL://land.gov.ua/